

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

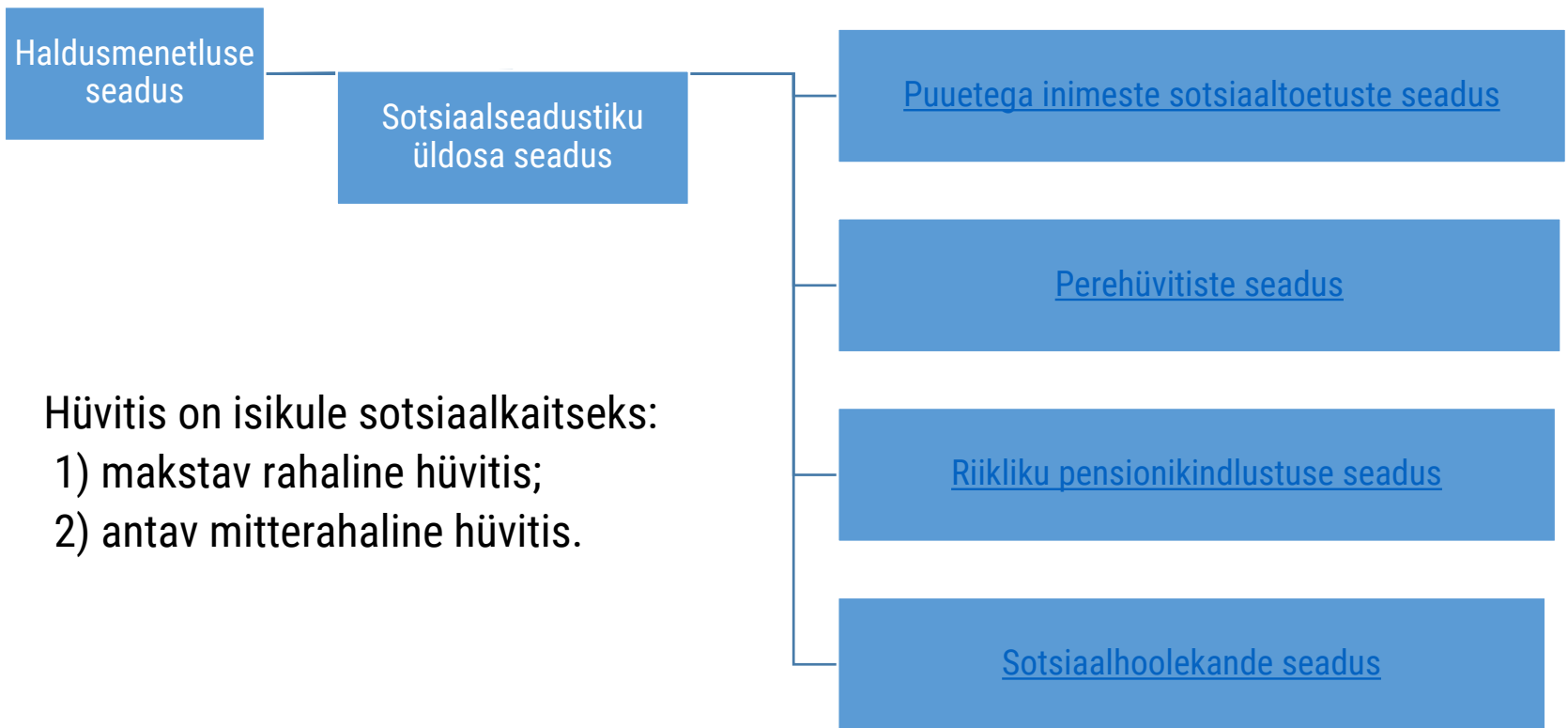
Eesti
tuleviku heaks

Kaalutlustega haldusakt

Meeli Tuubel

Sotsiaalkindlustusameti KOV nõustamisüksuse Lõuna
piirkonna juht

Haldusmenetlus hüvitise andmisel

Hüvitis on isikule sotsiaalkaitseks:

- 1) makstav rahaline hüvitis;
- 2) antav mitterahaline hüvitis.

Hüvitise andmise korraldus SÜS § 23 lg 1

(1) Hüvitist antakse:

1) haldusakti alusel;

2) halduslepingu alusel, eelkõige kui hüvitise andmine või andmise tingimused otsustatakse hüvitise andja ja hüvitise saaja koostöös, või

3) seaduse alusel hüvitise andja toiminguga, kui seadus ei sätesta hüvitise andmist haldusakti või halduslepingu alusel.

„Seaduses sätestatud juhul“ SHS

Koduteenus (§ 18 lg 2), väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus (§ 21 lg 1), tugiisikuteenus (§ 24 lg 3), isikliku abistaja teenus (§ 28 lg 2):

Kohaliku omavalitsuse üksus koostab koostöös teenust saava isiku ja teenuseosutajaga teenuse osutamise haldusakti või halduslepingu

Kui on antud haldusakt, siis lepingu sõlmimine KOV ja inimese vahel ei ole vajalik. Võib juhul, kui soovitakse koostöö ja teenuse osutamise tingimusi täpsustada, juhtumikorralduslikke kokkuleppeid fikseerida.

Haldusakti adressaat on ainult teenust saav isik ja sellega ei saa teenuseosutajale kohustusi seada. Teenuseosutajaga võib vajalik olla teenuse osutamise tingimuste eelnev kokkuleppimine, nt teenuse osutamise valmiduseks, hinna ja tasumise tingimuste kohta.

Leping KOV, teenuseosutaja ja inimese vahel on pigem haldusleping. Sel juhul ei ole haldusakt vajalik.

Haldusakti andmist ei ole märgitud

- **Varjupaigateenus § 31 lg 2:** Kohaliku omavalitsuse üksus võib halduslepinguga volitada varjupaigateenuse osutamise otsustamise eraõiguslikule juriidilisele või füüsilisele isikule või teise kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutusele.
- **Turvakoduteenus § 35**
- **Sotsiaaltransporditeenus**
- **Eluruumi tagamine** - sõlmida tuleb üürileping, milles on erisused eluruumi üürilepinguga, vt VÕS § 272 lg 4 p 4: Elu- ja äriruumide üürimise kohta sätestatud ei kohaldata üürilepingutele, mille KOV on andnud üürile eluruumi hädasti vajavatele isikutele, kui üürnikule teatati lepingu sõlmimisel ruumi sihtotstarbest. KOV üürileandjana ei pea täitma kõiki VÕS-s sätestatud nõudeid, mh võib sõlmida üürniku kahjulikke kokkuleppeid, mille VÕS § 275 tavapärase eluruumi üürilepingu puhul välistab. Ei kohaldu VÕSi sätted, mis annavad üürnikule õiguse vaidlustada lepingu kehtivuse ajal eluruumi üüri suurust või üüri tõstmist, samuti ei pea järgima seaduses sätestatud üürilepingu ülesütlemise vormi jms.
- **Võlanõustamisteenus**

Hüvitise andmise korraldus SÜS § 23 lg 2

(2) Hüvitise andja otsustab haldusakti või halduslepinguga, välja arvatud toiminguga andmine, hüvitise:

- 1) andmise;
- 2) osalise andmise;
- 3) andmise kõrvaltingimused, kui hüvitise andmiseks on vaja isikule panna lisakohustusi;
- 4) andmisest keeldumise;
- 5) andmise muutmise;
- 6) andmise peatamise või lõpetamise.

Hüvitise andmise haldusakti sisu SÜS § 26 lg 1

(1) Hüvitise andmise aluseks olevas haldusaktis või halduslepingus märgitakse vähemalt:

1) isiku taotluse kokkuvõte, kui hüvitise saamiseks on esitatud taotlus;

2) rahalise hüvitise korral selle arvestuse alused ja suurus ning vastavalt hüvitise liigile maksmise algus- ja lõpptähtaeg, samuti hüvitise suuruse muutumine;

3) mitterahalise hüvitise korral hüvitise andmise tähtajad, tingimused ja kord;

4) muud seaduses sätestatud andmed.

„Muud seaduses sätestatud andmed“ SHS-s

- Koduteenus § 18 lg 2: kõrvalabi vajaduse määrast tulenevad toimingud, mis tagavad isiku iseseisva toimetuleku kodustes tingimustes
- Väljaspool kodu osutatav üldhooldusteenus § 21 lg 1): kõrvalabi vajaduse määrast tulenevad toimingud, mis tagavad isiku turvalisuse ja toimetuleku hooldusteenuse kasutamise ajal
- Tugiisik § 24 lg 3: kõrvalabi vajadusest tulenevad toimingud
- Isikliku abistaja teenus § 28 lg 2: kõrvalabi vajaduse määrast tulenevad toimingud ja teenuse saaja üldised juhised

Hüvitise andmisest keeldumise haldusakt

SÜS § 26 lg 2

(2) Hüvitise andmisest keeldumise haldusaktis märgitakse vähemalt:

- 1) isiku taotluse kokkuvõte, kui hüvitise saamiseks on esitatud taotlus;
- 2) hüvitise andmisest keeldumise põhjendus;
- 3) muud seaduses sätestatud andmed.

Haldusakti koostisosad I

- Õiguslik alus: viide normile, mis võimaldab KOV-l sellist otsust teha. Seadus -> KOV määrus -> sisemisele pädevusele viitav
- Põhjendamine: kõik kaalutlused, mis otsuse tegemiseni viisid. „Selgitamine ei tähenda seaduse ja määruste normide kopeerimist haldusaktis, vaid isikule arusaadavaks tegemist. Haldusakti põhjendamine on oluline tagamaks, et haldusakti adressaat mõistaks, miks otsus nii tehti.“
RKHKo [3-17-1110/84](#) Põhjendamise ulatus on suurim negatiivse otsuse korral. Positiivse otsuse korral haldusakti miinimumkoosseis, vt SÜS § 26 lg 1.
- Resolutiivosa: haldusaktiga kindlaksmääratavad õigused ja kohustused

Haldusakti koostisosad II

- miks just see sotsiaalteenus? Esitada kõik kaalutlused, mis sellise otsuseni viisid. Hindamisvahendite, puude tuvastamise otsuse, rehabilitatsiooniplaani kasutamine abivajaduse hindamisel ja teenuse määramise põhjendamisena tuleks kaalutluste hulgas ära märkida. Inimesele tuleb kättesaadavaks teha ka haldusaktis viidatud dokumendid, nt õiendid, aktid, hindamine, mis võib sisaldada ka abivajaja jaoks tundlikke hinnanguid.
- kes seda sotsiaalteenust talle osutab ehk kirjeldada, millal ja kelle juures inimene teenust saab ja mida ta selleks tegema peab;
- millal ja kui pika perioodi vältel ta sotsiaalteenust saab
- kui suures ulatuses tasub inimene teenuse eest ja millises ulatuses KOV, seejuures kaalutlused, kui palju inimene ise või tema ülalpidajad on võimelised teenuse eest tasuma
- kui inimest otsustakse mitte abistada tema soovitud viisil või ulatuses, peab otsusest nähtuma, miks talle soovitud abi ei võimaldata

Inimeselt võetava tasu kohta

KOV ei või ülalpidamiskohustuslast haldusaktiga kohustada (RKHKm 3-18-1168/52)

- KOV võib abivajaja omaosaluse kindlaksmääramisel arvestada ka tema pereliikmete eeldatavat rahalist ülalpidamiskohustust, kuid ei või haldusaktiga panna ülalpidamiskohustuslasele kohustust teenuse eest tasuda.
- Tasu tohib nõuda üksnes sotsiaalteenuse saajalt, kuid tema omaosaluse kindlaksmääramisel võib KOV arvestada tema võimaliku elatisenõudega ülalpidamiskohustuslaste vastu. KOV peab uurima, kas pereliikmed võtavad hooldusteenuse arvete tasumisest osa, ning võib neile teatada, kui suure osa kuludest nad peaksid kandma.
- KOV korralduse alusel arve esitamine on ettepanek hüvitada käsundita asjaajamisest tulenenud kulutused. Kui abivajaja lapsed peavad hooldusteenuse tasumisest osavõttu põhjendamatuks, saavad nad esitada maakohтусse negatiivse tuvastushagi, et tuvastada, et neil ei ole isa ülalpidamiskohustust. Korraldus ei ole täitedokument, mida saaks sundtäita.
- Kui abivajaja lapsed ei osale arvete tasumisel ja abivajaja omaosalusest ei piisa, saab KOV täita ülalpidamiseks kohustatud isiku kohustuse ise ja pöörduda maakohтусse käsundita asjaajamisest tuleneva kulutuste hüvitamise nõudega abivajava isiku ülalpidamiskohustuslase vastu.

Kaalutusotsus

HMS § 4. Kaalutusõigus

(1) Kaalutusõigus (diskretsioon) on haldusorganile seadusega antud volitus kaaluda otsustuse tegemist või valida erinevate otsustuste vahel.

- kaalutusõiguse olemasolu: „võib anda/jätta andmata“; „otsustab ... või ...“
- kaalutleda vaid lubatud valikute vahel
- ei tähenda automaatselt negatiivset valikut
- kohustus kaaluda, kui on kaalutusõigus antud
- kaaluda kõiki asjaolusid
- esitada kõik kaalutlused haldusaktis ja mitte lisada neid hiljem, nt vaidemenetluses. Samas ei ole see haldusakti kehtetuks tunnistamise aluseks

Teatavaks tegemine

HMS § 61 lg 1: haldusakt kehtib adressaadile alates teatavaks tegemisest või kättetoimetamisest, kui haldusaktis ei ole ette nähtud hilisemat kehtima hakkamist.

SÜS § 27 lg 1: Hüvitise andmise või hüvitise andmisest keeldumise haldusakt või haldusleping tehakse vastavalt taotluses märgitud valikule isikule teatavaks:

- 1) taotluses märgitud e-posti aadressil;
- 2) elektrooniliselt isiku tuvastamist võimaldava infosüsteemi kaudu; -> selleks ei ole hetkel STAR
- 3) hüvitise andja juures;
- 4) posti teel lihtkirjaga taotluses märgitud aadressil või
- 5) muul seaduses sätestatud viisil.

Vaidlustamisviide HMS § 57

(1) Haldusaktis peab olema viide haldusakti vaidlustamise võimaluste, koha, tähtaja ja korra kohta.

(2) Vaidlustamisviite puudumine ei mõjuta haldusakti kehtivust, vaidlustamise tähtaega ega too kaasa muid õiguslikke tagajärgi.

(3) Vaidlustamisviite puudumist võib pidada haldusakti vaidlustamise tähtaja möödalaskmise mõjuvaks põhjuseks, kui tähtaja möödalaskmine on tingitud vaidlustamisviite puudumisest.

Menetlus- ja vorminõuete rikkumise tagajärg ja ilmne ebatäpsus, HMS § 58 ja 59

§ 58. Menetlus- ja vorminõuete rikkumise tagajärjed

Haldusakti kehtetuks tunnistamist ei saa nõuda üksnes põhjusel, et haldusakti andmisel rikuti menetlusnõudeid või et haldusakt ei vasta vorminõuetele, kui eelnimetatud rikkumised ei võinud mõjutada asja otsustamist.

Kaalutusõiguse kasutamata jätmine mõjutab üldjuhul asja otsustamist

§ 59. Ilmse ebatäpsuse parandamine haldusaktis

Haldusorgan parandab seadusega haldusakti muutmiseks ettenähtud menetluskorda järgimata haldusaktis kirjavea ja muu ilmse ebatäpsuse, mis ei mõjuta haldusakti sisu. Haldusorgan teeb haldusakti parandamise teatavaks haldusakti adressaadile.

Tagasinõudmine

SÜS § 31. Sotsiaalkaitse kulutuste tagasinõudmine

(1) Hüvitise andja nõuab isikult talle rahalise hüvitisena alusetult makstud rahasumma ja mitterahalise hüvitise andmiseks alusetult tehtud kulutused (edaspidi käesolevas jaos ka alusetult tehtud kulutused) osaliselt või täielikult tagasi:

1) kui isikul puudus õigus hüvitisele, kuna õigust ei olnud tekkinud; - **nt esitas valeandmeid**

2) kui isikul puudus õigus hüvitisele, kuna õigus oli peatunud või lõppenud; - **õigus hüvitise saamisele on vahepeal muutunud**

3) muul seaduses sätestatud juhul.

(3) Hüvitise andja võib tagasinõudest loobuda:

1) kui tagasinõudmisega seotud kulud ületavad hüvitise andmiseks tehtud kulutused;

2) muul seaduses sätestatud juhul.

Tähtjaks täitmata tagasinõude korral on õigus nõuda ka viivist (SÜS § 33).

On võimalik tasaarvestus teha sama või muu rahalise hüvitise nõudega, kuid piirang on sotsiaaltoetustest sotsiaalhoolekande seaduse tähenduses (SÜS § 29 lg 2 -> TMS § 131)

Otsuse tegija

Seadus:
KOV üksus

- volikogu pädevus

Volikogu määrus:
valla- või
linnavalitsus

- valla- või linnavalitsuse kollegiaalorgan
- ametnik

Vallavanema või
linnapea käskkiri,
valitsuse korradus:
sisepädevus

- ametnik
- komisjon

Küsimused I

Millal ametniku otsus (kas vormistatud ja kirjalik või vormistamata otsus), millal vallavalitsuse korraldus? – sõltub volikogu antud pädevusest, selguse mõttes märkida, kas otsuse teeb valitsus kui kollegiaalorgan või ametnik.

KOV-i tasandil haldusakti vormistamine, mida ja millises ulatuses kajastada nt sotsiaaltoetuse või -teenuse otsuse eelnõus ja mida õiendis? Juhul, kui kaalutlus puudutab taotleja jaoks tundlikke teemasid (nt on sotsiaalmajutusteenusele suunamise üheks põhjuseks väga sage elukaaslaste vahetamine, mis tekitab lastes stressi, siis kas seda kajastada otsuse eelnõus?). – otsusega kaasnevad dokumendid peavad olema inimesele kättesaadavad. Kasutada STAR-vm siseseid märkmeid

Kui detailselt peab põhjendama positiivset otsust? – miinimum: taotluse kokkuvõte, teenuse tähtaeg, tingimused ja kord, toimingud teenusel.

Kuidas teha õiglast ja argumenteeritud kaalutlusotsust? – kõik kaalutlused tuua, kaaluda lubatu piires, kaaluda igal korral, kui kaalutlusõigus on antud

Küsimused II

Lapse eraldamisel (72 tunniks) otsuse vormistamine ja kliendile edastamine – kehtib üksnes teatavaks tehtud otsus, seega tuleb kätte toimetada ja seejärel lapse eraldamine

Kui palju ja kui põhjalikult peab ametnik haldusaktis kaalutletud otsust kajastama? – tuleb esitada kõik kaalutlused. Keelduva otsuse korral on põhjendamise ja kaalumiskohustus suurem.

Suhtlemine puuetega ja eakate inimestega, kes ei kasuta internetti, kelle puue ja vanus ei võimalda endal otsuseid teha, kuid on teovõimelised. – teovõimelise inimese otsused on kehtivad. Vältida tuleks eestkoste allutamist, kui inimene ei suuda piisavalt kiiresti aru saada. Eestkoste on viimane meede, enne tuleb kasutada kõiki toetavaid abinõusid, nt volitus, hooldaja määramine, isiklik abistaja, tugiisik.

Kui KOV tasub osaliselt kliendi üldhooldusteenuse eest hooldekodus, kas piisab KOV-i poolt vallavalitsuse korraldusest või peab lisaks veel leping olema? – jah, kui hooldekodule ei seata kohustusi, mis eeldavad kokkulepet.

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Häädega lõunast!

meeli.tuubel@sotsiaalkindlustusamet.ee